

Retningslinjer for magtanvendelser

- dagtilbud i Sorø kommune

SORØ
KOMMUNE

Indhold

Lovgrundlag	2
Hvorfor retningslinjer om registrering af magtanvendelse?	3
Hvad må og skal man?	4
Mindsteindgrebsprincippet	4
Hvad må man ikke?	6
De pædagogiske pejlemærker	6
Retningslinjer for indberetning	7
Der skelnes mellem to former for indberetninger	7
Indberetning af nødværge eller nødret	7
Medarbejderens opgave	7
Lederens opgave	7
Indberetning af overtrædelse af reglerne om magtanvendelse	8
Medarbejderens opgave	8
Pædagogisk leders opgave	8
Lederens opgave, efter hændelsen	8
Forvaltningens opgave, efter hændelsen	8
Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse	9

Lovgrundlag

Lovgrundlag

Grundloven §71¹ - " den personlige frihed er ukrænkelig"
Straffeloven §13² - nødværge og §14 - nødret

§13: Handlinger foretagne i nødværge er straffri, for så vidt de har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Stk. 2. Overskrider nogen grænserne for lovligt nødværge, bliver han dog straffri, hvis overskridelsen er rimeligt begrundet i den ved angrebet, fremkaldte skræk eller ophidselse.

Stk. 3. Tilsvarende regler finder anvendelse på handlinger, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning.

§14: En handling, der ellers ville være strafbar, straffes ikke, når den var nødvendig til afværgelse af truende skade på person eller gods, og lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

Lov om arbejdsmiljø §17³

Stk. 2. Arbejdsgiveren skal endvidere sørge for, at de ansatte får nødvendig oplæring og instruktion i at udføre arbejdet på en farefri måde.

---

¹ § 71 / Folketinget (ft.dk)

² Straffeloven (retsinformation.dk)

³ Arbejdsmiljøloven (retsinformation.dk)

Hvorfor retningslinjer om registrering af magtanvendelse?

Intentionen med retningslinjerne er, at de kan bidrage til at styrke og udvikle den pædagogiske praksis, så man undgår/minimerer brug af magt, og i stedet anvender pædagogiske metoder og midler.

Vi er klar over, at i særlige tilfælde kan magtanvendelser være nødvendige. Retningslinjerne er med til at præcisere, i hvilke tilfælde det kan være legitimt at gøre brug af magt, i et dagtilbud.

Det er ikke muligt at opstille præcise og konkrete retningslinjer for i hvilke situationer, det er tilladt eller ikke tilladt at anvende magt. Den enkelte medarbejder må altid anvende sin sunde fornuft og foretage en konkret afvejning af, hvilke tiltag, der er nødvendige inden for lovens rammer.

Retningslinjerne indeholder en procedure, der beskriver hvordan man som ledere og medarbejdere, skal redegøre for en situation, hvor der er anvendt magt, overfor et barn.

Der findes ikke særlige regler, for magtanvendelse på dagtilbudsområdet. Medarbejdere i dagtilbud har ikke særlige eller udvidede beføjelser, til anvendelse af fysiske magtmidler. De er ligesom alle andre borgere underlagt reglerne om nødværge og nødret.

Der gælder følgende principper for alle, der arbejder i et dagtilbud i Sorø kommune:

- Magtanvendelser er, som udgangspunkt, ikke tilladt.
- Der skal så vidt muligt altid anvendes pædagogiske metoder og midler til at løse en konfliktsituation.
- I særlige tilfælde kan magtanvendelser være tilladt, ud fra reglerne om nødværge og nødret.
- Magtanvendelser kan aldrig erstatte omsorg, pleje og pædagogisk bistand.
- Magtanvendelser kan aldrig anvendes som et pædagogisk værktøj.
- Konkrete situationer, med brug af magtanvendelse, skal dokumenteres og redegøres for skriftligt.

Retningslinjerne, om registrering af brugen af magtanvendelser, er lavet for at give tryghed, dels som:

- Beskyttelse af børnene, idet episoden vurderes af en person, der ikke har været involveret i episoden.
- Beskyttelse af personalet i dagtilbud, i form af dokumentation og fakta.
- Mulighed for, at personalet i dagtilbud kan evaluere forløbet og justere den pædagogiske praksis, så et lignende tilfælde ikke gentager sig.
- At sætte fokus på magtanvendelser, inden for dagtilbudsområdet.

Hvad må og skal man?

Hvad må og skal man? – nødværge/nødret

Personalet må og skal afværge en situation, hvor et barn bliver til fare for sig selv.

Personalet må og skal modvirke en situation, hvor et barn bliver eller er i overhængende fare for at blive udsat for et angreb, fra et andet barn.

Personalet må og skal afværge et påbegyndt eller overhængende angreb, på dem selv.

Personalet må og skal afværge ødelæggelse af materielle ting af høj økonomisk eller affektionsværdi.

Mindsteindgrebsprincippet⁴

Med mindsteindgrebsprincippet menes der, at man altid skal gribe til det mindst indgribende middel. Handlinger, der foretages som udslag af nødværge/nødret, kan efter omstændighederne være straffri. Handlingen skal have været "nødvendig, til afværgelse af fare på person eller ting", men det er ikke et krav, at der er tale om et "angreb".

På dagtilbudsområdet 0-6 år, må indgrebet alene finde sted, hvis der er tale om nødværge eller nødret.

Eksempelvis, hvis et barn:

- Er til fare for sig selv.

At holde et barn i hånden for at forhindre det i at løbe ud på vejen, eller på anden måde sikre et barn i trafikken, er som udgangspunkt ikke magtanvendelse. Gør et barn antræk til at løbe ud på vejen eller udsætter sig for fare på anden vis, må ansvarlige medarbejdere godt fastholde barnet indtil faren er overstået. På samme måde er det ikke magtanvendelse at drage omsorg for barnet ved eksempelvis at skifte ble på barnet, selvom det ikke har lyst, men trænger hertil.

Når det drejer sig om børn, som umiddelbart ikke skønnes at kunne vurdere konsekvensen af deres handlinger, f.eks. små eller umodne børn eller børn med kognitive vanskeligheder, kan det være nødvendigt, at personalet låser dørene, hvis det vurderes særligt sandsynligt, at børnene kan finde på at løbe væk fra daginstitutionen. Det er dog en betingelse, at børnene er sammen med og overvåget af professionelle voksne.

- Er til fare for andre børn eller personalet.

Det er ok at befri sig fysisk, hvis et barn har grebet fat i håret. Det samme gør sig gældende, hvis to børn er kommet op at slås.

---

⁴ Vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne, herunder pædagogiske principper (Vejledning nr. 8 til serviceloven) (retsinformation.dk)

- Ødelægger eller beskadiger inventar/legetøj.

Personalet må og skal afværge omfattende beskadigelse eller ødelæggelse af materielle ting samt personskade. Omfanget af og værditabet, som beskadigelsen forårsager, afgør, om der er beføjelse til at foretage magtanvendelse i tilfælde af ødelæggelse af ting.

Alle situationer vedr. materiel skade skal søges afværget ved en pædagogisk indsats.

Lykkedes det ikke, har en pædagog eksempelvis beføjelse til fysisk at afværge hærværksadfærd på daginstitutionen. Hvis et børnehavebarn i vrede og frustration ødelægger et stykke legetøj eller lignende af mindre værdi, er det aldrig tilladt at tage fat om barnet og fastholde det.

Opstår der en situation, hvor et barn er i affekt og meget forstyrrende i børnegruppen, er det, hvis barnet ikke kan beroliges ved en pædagogisk indsats, fuldt berettiget, at en pædagog nænsomt fører eller fjerner barnet fra lokalet. Hvis situationen ikke kan løses på pædagogisk vis, kan det være nødvendigt at tilkalde den pædagogiske leder eller en kollega, evt. flytte resten af gruppen til et andet lokale. Som et alternativ kan forældrene tilkaldes med henblik på at afhente barnet.

Udgangspunktet i en situation, hvor der opstår en konflikt, er, at medarbejderen skal forsøge at anvende konfliktnedtrappende metoder ud fra kendskabet til det enkelte barn og viden om barnets eventuelle udfordringer. Medarbejderen skal være bevidst om, at pågældendes egen adfærd ikke har en konfliktoptrappende virkning i situationen, f.eks. ved at stille krav, som barnet ikke er i stand til at honorere, eller ved en ufleksibel pædagogisk tilgang.

Der gælder ikke særlige regler, selvom forældrene giver samtykke til en magtanvendelse.

Hvad må man ikke?

Hvad må man ikke? - Magtanvendelse

Der er forbud mod:

- Legemlig afstraffelse.
- Fiksering, dvs. fastspænding, af forskellig art. Brug af godkendte seler i barnevogn, ladcykler o.l. samt i højstole er tilladt.
- Isolation.
- Ydmygende, hånende eller anden nedværdigende behandling (skæld ud).

Det kan være lettere at overholde forbuddet mod fysisk magtanvendelse, end forbuddet mod psykiske magtanvendelser, idet håndteringen af dette forbud især stiller krav, til det enkeltes dagtilbuds værdier og normer – hvordan man omgås hinanden, og hvordan personalet taler til og om hinanden og børnene.

Det kan derfor have stor betydning, at dagtilbuddene løbende drøfter, hvordan personalets tilgang er til børnene, samt hvordan de taler til og om børn. I Sorø kommune arbejder alle dagtilbud/medarbejdere efter de pædagogiske pejlemærker. Med pejlemærkerne får dagtilbuddene et fælles sprog, og et fælles værdigrundlag, der kan være med til sikre vores måde at møde, og tale til og om, børnene på.

De pædagogiske pejlemærker

1. Mennesker opfører sig ordentligt, hvis de har mulighed for det.
2. Udvikling er altid en mulighed.
3. Vi inkluderer den andens perspektiv.
4. Vi står skulder ved skulder.
5. Vi indgår selv i ligningen.
6. Håb er også en handling.
7. Vi udvikler løsninger i fællesskab.
8. Vi finder den bagvedliggende mening.
9. Vi taler, så andre får lyst til at lytte, og lytter, så andre får lyst til at tale.
10. Vi har øje for både problemerne og det, der lykkes.

Retningslinjer for indberetning

Der skelnes mellem nødværge eller nødret, og overtrædelse af reglerne om magtanvendelse.

Begge typer af magtanvendelser skal indberettes via selvbetjeningsplatformen på Aula.

Alle overtrædelser af reglerne om magtanvendelser, i dagtilbud, skal registreres og indberettes til den pågældende leder hurtigst muligt og senest inden for 24 timer efter episoden. Forældrene skal orienteres samme dag som magtanvendelsen har fundet sted. Barnet skal høres om episoden på hensigtsmæssig vis, barnets alder og udvikling taget i betragtning, hvor der forinden træffes en vurdering af hvilken voksen, der skal tale med barnet. De indsendte indberetninger bliver automatisk journaliseret og sendt som digital post til forældrene, samt på mail til den pædagogiske leder.

Én gang årligt laver forvaltningen en opgørelse af antal magtanvendelser i dagtilbud. Det samme gør sig gældende, når der er pædagogisk tilsyn.

Indberetning af nødværge og nødret journaliseres, men sendes ikke til forældrene.

Der skal ligeledes oprettes en A-skade i SafetyNet, hvis medarbejderen har lidt overlast.

Dette kan være en arbejdsulykke af større grad med fysisk eller psykisk personskade, der kræver sygemelding og behandling, eller en arbejdsulykke af mindre alvorlig karakter, som ikke er behandlingskrævende og forbundet med fravær. En "nær-ved hændelse", hvor en situation kunne have været gået galt, registreres også som A-skade og det samme gør krænkende handlinger, hvor personale bliver truet, spyttet på eller lignende.

Der skelnes mellem to former for indberetninger

Indberetning af nødværge eller nødret

Medarbejderens opgave

- Dialog med barnets forældre.
- Have øje for barnets perspektiv på episoden.
- Have en pædagogisk dialog med den pædagogiske leder og stuen, omkring opgaveløsning, for at opnå pædagogisk handlekompetence.
- Indberetning på selvbetjeningsportalen.

Lederens opgave

- Sikre, at hændelsen bearbejdes, med henblik på forebyggelse af lignende situationer.
- Understøtte medarbejderen i ovenstående.

Er lederen i tvivl om, hvorvidt magtanvendelsen falder inden for reglerne, om lovligt nødværge eller nødret, kontakter lederen forvaltningen eller lederen af dagtilbud, som vurderer det videre forløb.

Indberetning af overtrædelse af reglerne om magtanvendelse

Medarbejderens opgave

- Orienter den pågældende pædagogiske leder – hurtigst muligt.
- Det samme gør sig gældende, hvis man er vidne til overtrædelse af reglerne om magtanvendelse.

Pædagogisk leders opgave

- Sikre, at forældrene orienteres hurtigst muligt.
- Sikre høring af barnet om episoden.
- Sikre, at der laves en skriftlig indberetning i samarbejde med pågældende medarbejder.
- Sikre, at hændelsen bearbejdes, med henblik på forebyggelse af lignende situationer.
- Vurdere i samråd med lederen af dagtilbud om episoden skal følges op af særlige tiltag.

Lederens opgave, efter hændelsen

En indberetning kan aldrig stå alene, men kan f.eks. blive en del af en handleplan, samt udvikling/justering af dagtilbuddets pædagogiske praksis.

Det er lederens opgave, i samarbejde med personalet, at bearbejde en opstået hændelse og forebygge, at lignende situationer opstår. På sidste side er der skema til "Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse".

I forlængelse af en magtanvendelse, skal der ske en opfølgning, i forhold til det enkelte barn, gennem omsorg og dialog.

Det er lederens opgave at vurdere om der skal tages særlige hensyn til personale eller forældre, i forbindelse med orientering af forældrene efter en hændelse. Dette for at være på forkant med en hensigtsmæssig håndtering og forståelse for eventuelle frustrationer og reaktioner fra forældrenes side.

Det er lederens ansvar, at alle medarbejdere er bekendt med lovgivningen og ovenstående retningslinjer for magtanvendelse. For at undgå usikkerhed, kan lederen lade alle medarbejdere underskrive en kopi af disse retningslinjer for magtanvendelser.

Forvaltningens opgave, efter hændelsen

Det er forvaltningens opgave i forbindelse med det pædagogiske tilsyn, at føre tilsyn med, hvordan reglerne om magtanvendelse forvaltes.

Afholdelse af temadage/personalemøder om konflikthåndtering, herunder forebyggelse, skærmning, tilgangen til børnene (børnesyn), kommunikation (verbal/nonverbal) og de pædagogiske pejlemærker.

Forvaltningen skal rette fokus mod forhold i dagtilbud, herunder magtanvendelser, som kan være medskabende til et dårligt psykisk arbejdsmiljø for personalet.

Bearbejdning og opfølgning på magtanvendelse

Udarbejdet dato.:

(Dette skema skal udfyldes af personalet efter indberetning af en konkret magtanvendelse)

Var der signaler op til forløbet, som kunne have skabt et billede af, hvad der var ved at ske? – Hvilke?
Hvilke styrker havde de(t) indgreb, der blev anvendt, i den opståede situation?
Kunne der have været anvendt mindre omfattende indgreb til at tackle den opståede situation? – Hvilke?
Hvordan virkede initiativer til genopretning af tryghed og integritet?
Kunne der have været taget andre initiativer (metoder – personale) - Hvilke?
Hvilke fremadrettede tiltag vil vi foreslå, at institutionen iværksætter? For børnene - forældrene - personalet?